# Lausunto VTV:n raporttiin arviointimenettelyn toimivuus kuntien talouden tasapainotuksessa ja palvelujen turvaamisessa

Olli Naukkarinen

Hyvinvointialuejohtaja

22.10.2024

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

# Lähtötilanne arviointimenettelyyn

**Havaintoja kuntien arviointimenettelystä hyvinvointialueisiin peilaten**

- Hyvinvointialueiden väestöpohjat ovat täysin eri mittaluokassa kuntiin verrattuna
- Arviointimenettely vaatii enemmän resursseja ja pidemmän aikataulun.
- Kuntien arviointimenettelyt eivät sovellu suoraan hyvinvointialueille.

**Arviointimenettelyn oikeutus**

- Valtion puuttuminen paikallishallintoon oikeutettu, jos palvelut vaarantuvat talouden epätasapainon johdosta.
- Valtion omat toimet voivat kuitenkin myös heikentää paikallishallintoa.
- Vuoden 1997 kuntien kirjanpitouudistus vertailukohteena hyvinvointialueiden aloittamiselle

**Lähtötilanne vaikuttaa alueen omia toimia enemmän vielä 2025**

- Vuoden 2024 tilinpäätös kertoo enemmän lähtötilanteesta kuin omista toimista.
- Vuoden 2026 tilinpäätös ensimmäinen, joka heijastaa alueen omaa toimintaa.
- Ennen arviointimenettelyn aloittamista tulee arvioida lähtötilanne.

# Huomioita arviointimenettelystä

**Arviointimenettelyn käynnistämistä edeltävät toimet ja niiden läpinäkyvyys**

- Arviointimenettelypäätöksiä ja niitä edeltävien toimien dokumentointi ja avoimuus.
- Hyvinvointialueiden kuuleminen tärkeää ennen arviointimenettelyn aloittamista.
- Ohjausyksikön toiminta on aiheuttanut epäselvyyttä, koska säädökset ovat ristiriitaiset ja epäselvät

**Arviointimenettelyn maine olisi syytä palauttaa**

- Menettelyä käytetty ahkerasti uhkailuvälineenä, mikä heikentänyt sen uskottavuutta.
- Arviointimenettelyn tulisi olla poikkeuksellinen ja viimesijainen keino, ei päivänpolitiikan retoriikan väline
- Alueiden rahoituksen riittävyys tulisi arvioida tarkemmin.

**Harkintavallan käyttäminen ja arviointikriteerien heikkoudet nykytilanteessa**

- Ministeriön harkinta voi näyttää mielivallalta alueiden näkökulmasta.
- Talouskriteerit liian tiukat nykyisessä normikollisiotilanteessa.
- Palveluiden vaarantumiskriteereihin ei ole asetettu selkeitä raja-arvoja.

# Arviointimenettelyn kriteerit

- **Talouskriteerein (VM)**
  - Hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää määräajassa,
  - hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin,
  - konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin tai
  - hyvinvointialueen lainanottovaltuutta on muutettu
  - tai hyvinvointialueelle on myönnetty kaksi kertaa kolmen peräkkäisen tilikauden aikana lisärahoitusta.

- **Toiminnallisin kriteerein (STM)**
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuus tai riittävyys on vaarantunut,
  - sosiaali- ja terveydenhuollon laatu ei turvaa asiakas- tai potilasturvallisuutta säännösten mukaisesti,
  - sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakioidut asukaskohtaiset kustannukset tai niiden kehitys vaarantavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaiset ja riittävän saatavuuden,
  - hyvinvointialueella ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen edellyttämää henkilöstöä, osaamista, toimintakykyä, valmiutta tai omaa palvelutuotantoa tai
  - hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on muusta kuin 1–4 kohdassa tarkoitetusta syystä vakavasti vaarantunut.

# Huomioita arviointimenettelystä

**Talouskriteerien toimivuus**

- Kanta-Hämeen sairaalahanke esimerkkinä kriteerien ja lähtötilanteen ristiriidasta.
- Lähes kaikki alueet täyttävät jonkin kriisikriteerin 2026 mennessä.
- Lainahoitokatteen laskentakaava aiheuttaa ongelmia sairaalahankkeissa.

**Palveluiden vaarantumiseen liittyvät arviointikriteerit**

- THL:n vuosiarviointien tapaiset arviot eivät ole riittävän perusteellisia arviointimenettelyn käynnistämiseen.
- Yhdenvertaisuuden ja laadun arviointi hankalaa ilman selkeitä raja-arvoja.
- Taloudellisten ja substanssikriteerien yhteensovittaminen vaikeaa.

**Arviointiryhmän puheenjohtajan riippumattomuus**

- Hyvinvointialueen johtotehtävissä toimivat henkilöt eivät voi olla aidosti riippumattomia johtamaan arviointimenettelyä.

NORMIKOLLISIO EI POISTU ARVIOINTIMENETTELYILLÄ!

# Kiitos!

Olli Naukkarinen
Hyvinvointialuejohtaja
Kanta-Hämeen hyvinvointialue